

Коваленко Наталія Василівна, д.е.н., доцент,
доцент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки
Литвин Ярослава Володимирівна, здобувач
Національний авіаційний університет

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ

Анотація. Сучасна загальносвітова економіка знаменується радикальними змінами у пріоритетних напрямках економічного прогресу – формується нова парадигма науково-технічного розвитку, ключові акценти якої переміщуються на завдання прискорених інноваційних змін, переходу до стратегії становлення економіки, основаної на знаннях, посиленні ролі нових технологій в соціальній сфері, глобалізації процесів створення та використання інтелектуальних ресурсів, технологій, товарів та послуг.

Ключові слова. світовий ринок послуг, експорт послуг, імпорт послуг, комерційні послуги, світові товаропотоки.

Основні наукові результати. Світовий ринок послуг - важливе явище сучасних міжнародних економічних відносин, незважаючи на те що він знаходиться ще в стадії активного формування. Саме в останні роки спостерігається значне збільшення масштабів і різноманітності міжнародної торгівлі послугами: на частку послуг припадає понад чверть всього світового торгівельного обороту. В минулому році світова торгівля в вартісному вираженні скоротилася приблизно на 9%, в т.ч. товарна торгівля - на 6%, а торгівля послугами - на 16,5%. Вплив COVID-19 на міжнародну торгівлю було найбільш значним в першій половині 2020 р. коли її вартісні обсяги знизилися приблизно на 15%, а глобальні торговельні процеси почали відновлюватися в третьому кварталі і, більш виражено, в четвертому кварталі. Відновлення в другій половині 2020 р. багато в чому було обумовлено прискоренням світових товаропотоків, тоді як торгівля послугами продовжувала знижуватися (рис. 1).

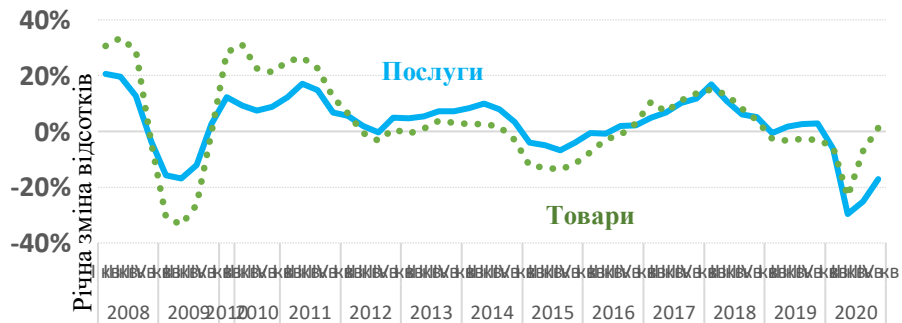

Рис. 1. Світова торгівля товарами та послугами, 2008-2020 роки

У 2020 р. вартісний обсяг світової товарної торгівлі досяг 18,0 трлн дол. США, світової торгівлі послугами - 5,0 трлн дол. США (для порівняння, в 2000 р

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. показники становили 6,6 і 1,5 трлн дол. США, в 2010 р - 15,4 і 3,9 трлн дол. США, в 2019 г. - 19,1 і 6,0 трлн дол. США, відповідно).

Не всі країни програли від пандемії коронавірусу в торгівлі послугами і навіть ВВП. Перш за все, виділяється Ірландія, якій вдалося досягти зростання ВВП на 3,4% в 2020 р. за рахунок збільшення зовнішньої торгівлі. Приріст чистого експорту послуг Ірландії був феноменальним - він склав 52 млрд дол. США, що становить 13% ВВП цієї країни на 2019 р.

До країн, що постраждали від різкого зниження торгівлі послугами, також увійшли Норвегія, Саудівська Аравія, Ізраїль, Росія, Китай, Бразилія і ряд розвинених країн - в більшості випадків основним фактором стало істотне зниження числа туристичних поїздок за кордон і, в меншій мірі, скорочення попиту на транспортні послуги.

Найбільш постраждалими від падіння торгівлі послугами в умовах пандемії країнами стали Греція, Естонія, Ісландія, Португалія, Коста-Ріка, Туреччина і низка інших країн - в переважній більшості випадків причиною став різкий спад в'їзного туризму.

Більшість країн ЄС, за винятком півдня Європи (Іспанії, Італії, Португалії, Греції), відносно слабо постраждали через міжнародну торгівлю послугами. Це пояснюється, по-перше, високою диверсифікацією торгівлі (різноманітністю послуг, не пов'язаних з туристичними поїздками або транспортом - наприклад, фінансові і ділові послуги), а по-друге, значною часткою торгівлі всередині інтеграційного об'єднання (ЄС), що допомогло подолати виниклі із-за пандемії бар'єри для торгівлі.

Щодо прогнозу, то зростання експорту і імпорту послуг в 1 кварталі 2021 року оцінюють приблизно в 4,4% і 2,5% відповідно, з урахуванням сезонних коливань курсу долара США.

Згідно з наявними даними, торгівля послугами в 1 кварталі 2021 року в цілому відображає тенденції, які спостерігалися в кінці 2020 року. У той час як поїздки як і раніше були сильно обмежені, обсяг торгівлі транспортними послугами різко виріс, що відображає різке збільшення морських і повітряних перевезень, яке почалося в другій половині 2020 року. Обсяг торгівлі телекомунікаційними, комп'ютерними і діловими послугами продовжував зростати, особливо в Східній Азії.

Збільшення накопичень і обсягів операцій з фінансовими продуктами сприяли активній торгівлі фінансовими і страховими послугами, особливо в Європі і Північній Америці.

У 1 кварталі 2021 р. експорт послуг збільшився на 4,0% в Німеччині та 3,6% у Франції, при загальному зростанні фінансових, страхових, а також транспортних послуг.

Імпорт збільшився на 3,6% в Німеччині та 6,6% у Франції. У Великобританії експорт помірно виріс на 1,3%, в той час як імпорт скоротився на 3,3%.

Торгівля послугами в Північній Америці зафіксувала уповільнення в 1 кварталі 2021 р. в порівнянні з попереднім кварталом. Експорт з США і Канади виріс на 1,0% і 1,6% відповідно, в той час як імпорт показав дещо високий зріст (на 2,4% і 3,0% відповідно).

Експорт послуг з Кореї (зростання на 3,3%) і Китаю (зростання на 22,7%) продовжував демонструвати стійке зростання в 1 кварталі 2021 р. після значного

збільшення в 4 кварталі 2020 р. Імпорт також збільшився в Китаї (на 3,9%), при цьому телекомунікаційні, комп'ютерні та ділові послуги продовжують тенденцію до зростання, яка почалася в 3 кварталі 2020 р. Імпорт Кореї, навпаки, скоротився (на 2,4%).

У 1 кварталі 2021 р. експорт послуг з Австралії і Японії скоротився на 1,3% і 0,1%, відповідно, частково через слабкий експорт поїздок.

З іншого боку, імпорт збільшився на 7,9% і 3,0% в обох країнах за рахунок збільшення вантажних перевезень.

Експорт послуг з Бразилії, Туреччини та Росії продемонстрував двозначне зростання в 4 кварталі 2020 р. і продовжив помітно зростати в 1 кварталі 2021 р. (на 9,1%, 13,1% і 6,0%, відповідно).

Висновки. Під час світової фінансової кризи спад в міжнародній торгівлі транспортними послугами був приблизно на тому ж рівні, як під час пандемії -29%, проте причини падіння були інші. На відміну від 2009 року їх падіння в 2020 р. пояснюється заборонами на пасажирські перевезення і зменшенням потоку міжнародного туризму, а не скороченням обсягу морського фрахту. Інші види послуг були по-різному змінені пандемією. У секторах, де потрібно фізична близькість продавця і покупця послуги, спад виявився більше. Наприклад, в будівництві -25%, сфері дозвілля -14%. Архітектурні та інженерні послуги, тісно пов'язані з будівельними та іншими діловими послугами, скоротилися на 11%. Невпевненість в перспективах економіки відбилася на науково-дослідницьких послугах -12%. Торговля інтелектуальною власністю впала на 9%, телекомунікаційними послугами на 8%.

Використані джерела:

1. <https://www.wto.org/> (дата звернення 4.10.2021 р.)
2. Попередження та управління світовими кризами: навч. посібник / Жаворонкова Г.В., Жаворонков В.О., Коваленко Н.В., Мізюк С.Г.; Київ: НАУ, 2021.- 192 с.